

A szürke irodalom szolgáltatása az interneten

Az európai SIGLE projekt és adatbázis

Salgáné Medveczki Marianna

A szürke irodalomról dióhéjban

A szürke irodalom nem új keletű fogalom, hiszen már a nyomtatott dokumentumtípusok körében is létezett, a figyelem középpontjába azonban az elektronikus dokumentumok, az intranetek és az internet térhódításával került. A szürke irodalom problematikája mára fokozatosan az információs társadalom egyik központi kérdésévé nőtte magát. A tapasztalt információs szakemberek szerint a XX. század utolsó évtizedében a szürke irodalom már uralkodó tényező az információszerzés és információkínálat terén, és feltehetően még a XXI. század első évtizedének végét megelőzően a szürke irodalom uralkodni fog az információs igény és kereslet terén is.

A különféle tudományterületeket tekintve számos terminológia használja a szürke jelzőt olyan tevékenység vagy tevékenységcsoport minősítésére és

azonosítására, amely félúton helyezkedik el a formális és informális vagy a legális és az illegális között. Említhetnénk példának a szürke gazdaságot, amely olyan kereskedelmi tevékenységet jelez, amely nincs regisztrálva, nem követhető nyomon a hivatalos statisztikákban, de amely lényegét tekintve nem illegális.

A szürke irodalom (angolul grey literature – röviden GL) nem a hagyományos értelemben vett kiadási tevékenység eredménye. Éppen ez jelenti az alapvető különbséget a szürke irodalom és a publikálás más formái, más módjai között (legyen az akár nyomtatott vagy akár elektronikus forma). A szürke irodalom nem kereskedelmi vállalkozásként jön létre, hanem kommunikációs folyamat részeként, az állami vagy a magán szektor olyan szervei, szervezetei, intézetei stb. révén, amelyeknek feladata elsődlegesen nem a kiadói tevékenység.

A szürke irodalom egyik elfogadott, bár meglehetősen tág meghatározása a következő: szürke irodalomnak nevezzük mindazokat a dokumentumokat, amelyek a kormányzat, a vezetés, a tudományos és üzleti élet, az ipar bármely szintjén jönnek létre akár nyomtatott vagy akár elektronikus formában, azonban hivatásos kiadók által nem ellenőrzöttek, nem szabályozottak és nem felügyelték, azaz kereskedelmi forgalomba nem kerülnek. Fontos momentum az is, hogy ezek az anyagok rendszerint egy szűkebb, korlátozott terjesztésre készülnek, ezért felismerésük és számbavételük nehézkes, bizonyos esetekben szinte lehetetlen.

Az információs anyagok különböző típusainak rendkívül széles és színes skáláját rejtje magában a szürke irodalom fogalma. Ide tartoznak a különféle beszámolók, műszaki és kutatási jelentések, műszaki szabályzatok és ajánlások, dokumentációk, brosrák, ismertetők, értekezések, disszertációk, költségvetési adatok, feljegyzések, konferenciai anyagok, esettanulmányok stb. és ezek elektronikus változatai.

A technológiai fejlesztéseknek köszönhetően, különösen a World Wide Web, a világháló elterjedésével a szürke irodalom napjainkra elfogadottá, figyeltté és követetté vált (ez különösen igaz az elektronikus formában hozzáférhető szürke dokumentumokra). Figyelemmel kísérik a hivatásos kereskedelmi kiadók éppúgy mint az információs szakemberek, kutatók és mindazok, akik felismerték a weben rendelkezésre álló ismerethalmaz gazdagságát és bőségét, és – természetesen – a bennük rejlő információs és piaci lehetőségeket.

Az internet komoly változást hozott a szürke irodalom területén. Megváltozott az információs források tipológiája, forgalma, használata és a hozzájuk fűződő kiadványok nem kevésbé. A szürke irodalom néhány tipikus jellemvonását – mint a gyorsaság, az informális információcseré (amely nagyra becsült főképpen az üzleti életben) – a netben rejlő lehetőségek felerősítették. Pontosabban szólva, az

elektronikus szürke irodalmat tekintve, ezek a jellemvonások kiegészültek az elektronikus és internet dokumentumok és források jól ismert tulajdonságaival, mint például a változékonyság és változtathatóság, a bizonytalanság. A szürke irodalom egy további fontos jellemzője az aktualitás hálózati környezetben még hangsúlyosabbá vált, hiszen átfutási idővel nem, vagy csak kivételes esetekben kell számolnunk, a szürke dokumentumok elkészülésük pillanatában nyilvánosságra hozhatók a nagyközönség vagy pedig korlátozott felhasználói réteg számára.

Az internet növekedésének és az elektronikus információk elérésének fejlesztésével egyre nagyobb felhasználói kör számára válik elérhetővé a dokumentumok exponenciálisan növekedő tömege. Figyelembe kell venni azonban azt, hogy a szürke irodalom jelentős hányadát – mivel nem kereskedelmi jellegűek – csak korlátozott felhasználói kör számára terjesztik, ezért ezek az információk nehezen feltehetőek és nehezen hozzáférhetőek.

A szürke irodalom egyik melegágya az egyetemi és kutatói környezet, bármely tudományterületet is tekintjük. A napjainkra oly elterjedt multidiszciplináris tevékenység, a nemzetközi teamekben folyó kutatómunka, az egyre másra alakuló és felemelkedő új tudományágak megteremtik a tudományos kommunikáció innovatív formáit, és ehhez szorosan kapcsolódva az információs termékek újabb és újabb változatai alakulnak ki. A tudományos kommunikáció meglévő csatornáin és az új információs csatornák növelik a szürke irodalom vonzását és értékét, és mindez a szürke irodalmat, mint a tudás, a tudományos ismeret egyik fontos tárházát a hozzáférés, a kezelés, a feldolgozás, a használat és az archiválás középpontjába helyezi.

A szürke publikációk konkrét, korszerű és rendkívül fontos adatokat tartalmazhatnak kutatásokról, kutatási eredményekről, új kutatási eljárásokról és így tovább. Nemzetközi vizsgálatok kimutatták, hogy amikor már a szürke dokumentumokat egy

későbbi szakaszban hivatalos formában publikálják, gyakran a részletes információk elmaradnak a kutatás során alkalmazott technológiákról, módszerekről, a mérési eredményekről, holott éppen ezeknek a részleteknek lenne nagy jelentősége az újabb kutatásokban. Az említett okok miatt ezeknek az információknak gyakran a szürke irodalom az első és kizárólagos forrása.

Felismerve ezt a problémát, és felismerve a szürke irodalom iránt egyre fokozódó felhasználói igényt, a világ különböző pontjain megjelentek az információs szakemberek által létrehozott on-line bibliográfiai adatbázisok, amelyek a nyomtatott és elektronikus szürke irodalom felkutatását, feldolgozását, tárolását és szolgáltatását tűzték ki célul. Meg kell azonban jegyezni, hogy a szürke irodalom terjedelme és szolgáltatása a különböző bibliográfiai adatbázisokban erősen változó, elérhetőségük legtöbbször meglehetősen gyenge vagy rossz. Természetesen, találkozhatunk ezek között néhány olyan magas szakmai színvonallal rendelkező kezdeménnyel, amely a szürke irodalom feldolgozását és közvetítését magas szinten végzi.

Az EAGLE és a SIGLE kapcsolata

Az EAGLE (European Association for Grey Literature Exploitation) európai szövetséget 1985-ben az Európai Közösség alapította azzal a céllal, hogy

nonprofit szervezetként vezesse és irányítsa a SIGLE projektet, melynek célja az európai tudományos szürke irodalom feltárása a társadalom-, a természet-, az alkalmazott, az orvos-, a műszaki és a gazdasági tudományok területén.

A SIGLE (System for Information on Grey Literature in Europe) európai együttműködésen nyugvó projekt, amely 1980-ban indult. A SIGLE nemzetköz-

zi program legfontosabb eredménye az az angol nyelvű multidiszciplináris bibliográfiai adatbázis, amely ugyanezt a nevet viseli. Az EAGLE feladatai közé tartozik az adatbázis gyarapításának koordinálása. Jelenleg a SIGLE adatbázist a programban résztvevő 15 ország gyarapítja, amelyek egyúttal az EAGLE nemzetközi szervezet tagjai is.

1985 és 1991 között a projekt hatóköre az EU tagországaira korlátozódott, majd 1992-ben a kelet-európai politikai változásokat követően az EAGLE megszüntette a korlátozásokat, és Európa valamennyi országa számára megnyílt a lehetőség a szervezethez való csatlakozásra. Jelenleg tehát az EAGLE 15 európai országban rendelkezik központtal: Belgiumban, a Cseh Köztársaságban, Dániában, Franciaországban, Hollandiában, Litvániában, Luxemburgban, Magyarországon, Nagy-Britanniában, Németországban, Olaszországban, Oroszországban, Portugáliában, Spanyolországban és Szlovákiában.

A nemzeti központok feladatai

Az EAGLE legfontosabb célkitűzése az európai tudományos szürke irodalom hasznosításának támogatása minden lehetséges módon. Ennek megvalósítása elsősorban a SIGLE program tagországainak együttműködésén nyugszik.

Az EAGLE minden tagja egy-egy nemzeti központon keresztül képviselteti magát, amely felelős az adott országban keletkező szürke irodalom azonosításáért és gyűjtéséért, valamint a szürke dokumentumok bibliográfiai adatainak a SIGLE adatbázis számára történő rendelkezésre bocsátásáért. A rekordok a bibliográfiai adatok mellett tartalmazzák az eredeti dokumentum tartalmi feltárását is.

Ezen kívül a nemzeti központok biztosítják a hozzáférést az adatbázishoz, és valamennyi dokumentum, amelynek bibliográfiai rekordja az adatbázisban fellelhető, ezeken a nemzeti központokon keresztül szerezhető be.

A központok annak biztosításáért is felelősséggel tartoznak, hogy az adatbázis rekordjaiban megadott lelőhely-információk (ez lehet konkrét könyvtári kód vagy URL cím aszerint, hogy hagyományos dokumentumról, illetve helyi vagy távoli elérési elektronikus dokumentumról van szó) naprakészek legyenek, azaz az adatbázis szürke dokumentumaihoz hosszú távon hozzáférhessünk. Emellett gondoskodniuk kell a felhasználók számára információs szolgáltatásokról és termékekről, amelyek részben a szürke dokumentumok archiválását és másolatszolgáltatását is jelentik.

A nemzeti központok további feladata közé tartozik a saját hatókörbe tartozó kutatási eredmények elérhetőségének biztosítása, valamint az európai szürke irodalom nemzetközi megismertetése és elismertségének növelése minél szélesebb körben.

A SIGLE összefogja és egyesíti Európa legjelentősebb információ- és dokumentum-szolgáltató központjait. Bármely európai intézmény (legyen az könyvtár, tudományos, információs, vagy kutatóintézmény) szabadon csatlakozhat az EAGLE tagok sorába. A csatlakozásnak két lehetséges módja van.

Ha a csatlakozni kívánó intézmény országa már tagja az EAGLE-nek, akkor a tagországban működő nemzeti központtal kell felvennie elsőként a kapcsolatot. A nemzeti központ segítségével kialakíthatja az intézmény saját politikáját, a SIGLE adatbázishoz való hozzájárulásának lehető legjobb módját, biztosítva ezzel azt is, hogy saját szürke irodalmához világszerte hozzáférhetnek majd. A másik lehetőség, hogy az adott ország még nem tagja az EAGLE-nek, azaz nemzeti központtal még nem rendelkezik. Ebben az esetben az intézménynek mérlegelnie kell, hogy nemzeti központként milyen formában csatlakozzon az EAGLE közösséghez, hogyan működjön közre a SIGLE programban, és hogyan jelenhet meg saját szakértelme, szakmai tudása a SIGLE adatbázis terjedelmének és kiterjedésének növelésében.

Az 1. táblázatban az EAGLE tagországok és a tagországokban működő nemzeti központok szerepelnek. Megfigyelhetjük, hogy néhány ország esetében a nemzeti könyvtárak vállalták magukra az EAGLE központ szerepét, azonban a nemzeti központok többsége országos hatókörű tudományos szak-

1. táblázat

A SIGLE nemzeti központjai és a kapcsolatfelvételhez szükséges adatok

	Ország	Intézmény	Postacím	Tel. / Fax	E-mail	Web cím	Dok. Rend.*
1.	Belgium BE	Université Catholique de Louvain Bibliothèque G.S.H.	31 Place Cardinal Mercier B-1348 Louvain-la-neuve	T: (+32)(0) 10 474292 F: (+32)(0) 10 474296		www.bib.ucl.ac.be	L, T, F
2.	Cseh Köztársaság CZ	State Technical Library (STL) Bayer, Jan	Marianske, nam. 5 P.O.Box 206 CZ-11001 Praha 1	T: (+420) 2 21663480 F: (+420) 2 22221340	j.bayer@stk.cz techlib@stk.cz	www.stk.cz	F, E
		Main Library of the Academy of Sciences of Czech Republic (MLCAS)	Narodni 3 CZ-11522 Praha 1	T: (+420) 2 24 22 03 84/367 F: (+420) 2 24 24 05 28	asep@lib.cas.cz	www.lib.cas.cz	F, E

	Ország	Intézmény	Postacím	Tel. / Fax	E-mail	Web cím	Dok. Rend.*
3.	Dánia DK	Det Kongelige Bibliotek	P.O. Box 2149 DK-1016 Copenhagen	T: (+45) 33 93 01 11 F: (+45) 33 12 18 76		www.kb.dk	L, T
4.	Francia- ország FR	Centre National de la Recherche Scientifique, Institut de l'Information Scientifique et Technique (CNRS-INIST) <i>Stock, Christiane</i>	2 allée du Parc de Brabois F-54514 Vandoeuvre lès Nancy Cedex	T: (+33)(0) 383 504710 F: (+33)(0) 383 504732	christiane.stock @inist.fr infoclient @inist.fr	www.inist.fr	O
5.	Hollandia NL	Koninklijke Bibliotheek (KB) Publieke Dienstverlening <i>Lopik, Teunis van</i>	P.O. Box 90407 NL-2509 LK Den Haag	T: (+31)(0) 70 3140451 F: (+31)(0) 70 3140450	lopik @konbib.nl	www. konbib.nl	L, T
		Nederlands Instituut voor Wetenschappelijke Informatiediensten (NIWI)	Joan Muyskenweg 25 Postbus 95110 NL-1090 HC Amsterdam	T: (+31)(0) 20 4628628 F: (+32)(0) 20 6639257		www. niwi.knaw.nl	L, T
		Technische Universiteit Delft, Bibliotheek (TU Delft)	Schuttersveld 2NL-2611 WE Delft	T: (+31)(0) 152 785652 F: (+31)(0) 152 158759	hjs.geol.uib.no/hsense/meeting /delft99/tu_home.html		L, T
6.	Litvánia LV	Latvian Academic Library Interlibrary Loan	24 Lielvardes St. LV-1006 Riga	T: (+371)(0) 7 106293 F: (+371)(0) 7 106202	loan@lib. acadlib.lv	www. acadlib.lv	L, T, F, E
7.	Luxemburg LU	Bibliothèque Nationale Luxembourg	37, boulevard F.-D. RooseveltL-2450 Luxembourg	T: (+352) 2297551 F: (+352) 475672		portico.bl.uk/ gabriel/fr/ countries/lux.h tml	L, T, F
8.	Magyar- ország HU	Budapesti Műszaki Egyetem (BME) Központi Könyvtár	Budafoki út 4. H-1111 Budapest	T: (+36) 1 463 1031 F: (+36) 1 463 2440	edit@kkt. bme.hu	www. kkt.bme.hu	L, F
9.	Nagy- Britannia GB, IE, XE	The British Library Document Supply Centre (BLDSC) <i>Smith, Andrew</i>	Boston SpaWetherby West Yorkshire LS23 7BQ	T: (+44)(0) 1937 546044/172 F: (+44)(0) 1937 546453/333	andrew.smith @mail.bl.uk dsc-customer-s ervices@bl.uk	www.bl.uk	L, T, F, TX, E, O, FD

	Ország	Intézmény	Postacím	Tel. / Fax	E-mail	Web cím	Dok. Rend.*
10.	Németország DE FIZ Karlsruhe	Fachinformationszentrum Karlsruhe (FIZ) <i>Marek, Dagmar</i>	Hermann-von-Helmholtz-Platz 1 D-76344 Eggenstein-Leopoldshafen	T: (+49)(0) 7247 808403 F: (+49)(0) 7247 808114	dm@fiz -karlsruhe.de docdel@fiz -karlsruhe.de	www.fiz-karlsruhe.de	L, F, E, O
	TIB Hannover	Universitätsbibliothek und Technische Informationsbibliothek (TIB) <i>Hasemann, Christine</i>	Postfach 6080 D-30060 Hannover	T: (+49)(0) 511 7623428 F: (+49)(0) 511 7624075	christine.hasemann@tib.uni-hannover.de ubtib@tib.uni-hannover.de	www.tib.uni-hannover.de	L, F, E, O
11.	Olaszország IT	Consiglio Nazionale delle Ricerche (CNR) Biblioteca Centrale <i>Di Cesare, Rosa</i>	Pl. Aldo Moro 7 I-00185 Roma	T: (+39)(0) 6 4993 3276 F: (+39)(0) 6 4993 3581 Telex: 610072 CNR RM I	cnr80@irmcnr.ced.rm.cnr.it	www.bice.rm.cnr.it	L, F, TX
12.	Oroszország RU	Scientific and Technical Information Centre of Russia (VNTIC) <i>Pavlov, Leonid</i>	14 Smolnaya St.R U-125493 Moscow	T: (+7) 095 456 8200 F: (+7) 095 456 7521	pavlov@vntic.org.ru	www.vntic.org.ru	L, F, E
13.	Portugália PT	Fundacao para a Ciencia e a Tecnologia (FCT), Serviço de Informação e Documentação (SID) <i>Silva, Gabriela Lopes da</i>	Av. D. Carlos I, 126 P-1200-651 Lisboa	T: (+351) 1 797 2886 F: (+351) 1 796 5622	g.l.silva@fct.mct.pt	www.fct.mct.pt	L, F, TX
14.	Spanyolország ES	Centro de Información y Documentación Científica (CINDOC-CSIC) <i>Hernando, Marisol</i>	Calle Joaquín Costa 22 E-28002 Madrid	T: (+34)(9)1 5635482/87/88 F: (+34)(9)1 5642644	marisol@cindoc.csic.es bib_icytfo@bib.csic.es	www.cindoc.csic.es	L, F, TX, E
15.	Szlovákia SK	Slovak Centre of Scientific and Technical Information (SCSTI) <i>Dranackova, Daniela</i>	Nam. Slobody 19 SK-81223 Bratislava	T: (+421) 7 43420451 F: (+421) 7 43295785	daniela@tbb5.sltk.stuba.sk mvs-mmvs@tbb1.sltk.stuba.sk	www.sltk.stuba.sk	L, F, TX

* Dok. Rend. – a dokumentumrendelés elfogadott formái:

E - e-mail, F - fax, FD - floppy lemez, L - levél, O - online, T - telefon, TX - telex

könyvtár vagy információs intézmény. Néhány ország esetében – például Nagy-Britannia, Franciaország, Németország és a Cseh Köztársaság – a nemzeti központok mögött komoly országos hálózat működik a nemzeti szürke dokumentumok gyűjtésére, számbavételére és szolgáltatására. Sőt, a nemzeti együttműködéssel számba vett szürke dokumentumok bibliográfiai rekordjait nemcsak a SIGLE adatbázis számára küldik meg, hanem ezekből a rekordokból saját nemzeti szürke dokumentumadatbázist is építenek.

A táblázat utolsó oszlopa tartalmazza a dokumentumrendelés azon lehetséges módjait, amelyeket az egyes nemzeti központok elfogadnak. Ezek a módok meglehetősen széles skálán mozognak. Szinte valamennyi központ elfogadja a dokumentumrendelés legegyszerűbb formáit, mint például a hagyományos levélen, telefonon vagy faxon továbbított kéréseket. A dokumentumrendelés **modernebb** formái közül szintén elterjedtek mondható az e-mail, viszont az on-line űrlapos megrendelésekre ma még kevés lehetőség nyílik, mindössze három tagországban találunk erre példát.

Az EAGLE szervezeti felépítése

Az EAGLE szervezetének irányítását a Közgyűlés és a Végrehajtó Testület közösen végzi. Az EAGLE Közgyűlésében valamennyi résztvevő ország képviselteti magát küldöttei révén, a Végrehajtó Testület tagjai pedig az EAGLE elnökéből és két alelnökéből, a Műszaki Bizottság elnökéből és az EAGLE ügyvezető igazgatójából állnak. A Műszaki Bizottság feladatkörébe a SIGLE-vel kapcsolatos fejlesztési és működtetési ügyek tartoznak, ebben a munkában a tagországok képviselői is részt vállalnak. Az ügyvezető igazgató irányításával működik az EAGLE titkársága, és ő az, aki irányítja a napi ügymenetet is.

Az EAGLE Luxemburgban bejegyzett testület, az EAGLE titkársága azonban Hollandiában, Hágában található a székhelye.

EAGLE Titkárság

P.O.Box 90407

NL-2509 LK Den Haag

Tel.: (+31)(0)70 3140281

Fax: (+31)(0)70 3140651

E-mail: wessels@konbib.nl

A SIGLE adatbázist az Adatfeldolgozó Központ irányítja nemzetközi szerződéseknél és megállapodásoknak, valamint nemzetközi szabványoknak megfelelően.

Az Adatfeldolgozó Központ feladatai és szolgáltatásai igen sokrétűek. Feladatai közé tartozik például a nemzeti központok input fájljainak letöltése az EAGLE ftp szerveréről, amelyeket minden hónap 15-ig fogadnak el. Ezt követően átvizsgálják az input adatokat az Adatfeldolgozó Központ által kifejlesztett ellenőrző programok segítségével. Futtatás előtt megbizonyosodnak minden egyes input fájl hibamentességéről, illetve a rekordok szabványosságáról. A hibás rekordokat indoklással és az elkészített hibastatisztikával együtt visszautasítják, és e-mailben csatolt fájlként visszaküldik a megfelelő nemzeti központnak. A hibátlan rekordokból 10 munkanap alatt készülnek el az output fájlok.

Ezen kívül az Adatfeldolgozó Központ havonta a munkafolyamatok ellenőrzéseként általános input/output statisztikákat készít, amelyek információkat szolgáltatnak a beérkezett, az elfogadott és visszautasított rekordok mennyiségéről és arányáról, az előforduló hibák típusairól és így tovább. E statisztikák alapján tudnak éves terveket készíteni az adott évre előre. Ezek a havi statisztikák elérhetőek a BLDSC (British Library Document Supply Centre) ftp szerverén.

Az Adatfeldolgozó Központ feladata továbbá az authority fájlok, az alkalmazott osztályozási rendszer, az országok és nyelvek egységes megnevezésének, valamint az országok és nyelvek kódtáblázatainak

nak karbantartása és frissítése. Gondoskodnia kell az elkészült teljes SIGLE fájlok archiválásáról, és javaslattelevi lehetőséggel bír olyan kérdésekben, mint például az új tagországok támogatását vagy az inputok továbbításának új formáit érintő megoldások kidolgozása. Az Adatfeldolgozó Központ kapcsolatot tart fenn a Műszaki Bizottság elnökével, és részt vesz a Műszaki Bizottság két évente megrendezésre kerülő ülésein, amelyen beszámolási kötelezettséggel tartozik.

Az EAGLE non profit szervezetként a tagdíjából, valamint a SIGLE termékek és szolgáltatások értékesítéséből tartja fenn magát.

1. ábra
Az EAGLE szervezeti felépítése

A SIGLE adatbázis aktualitása és terjedelme

Az adatbázis 2000. október végén 685 000 bibliográfiai rekordot tartalmazott. Az éves gyarapodás átlagosan 45 000 és 60 000 rekord között mozog, bár 1998-ban elérte a 80 000-es rekordszámot. Az adatbázis mennyiségi gyarapodását tekintve növekedő tendencia figyelhető meg, amely elsősorban a szürke dokumentumok mind tervszerűbb követésének és számbavételének köszönhető a nemzeti hálózaton keresztül.

Az adatbázist folyamatosan aktualizálják, on-line elérés esetén a frissítések havonta, CD-ROM esetén pedig félévente (februárban és szeptemberben) jelennek meg.

Multidiszciplináris adatbázisként a SIGLE-ben a rekordok százalékos megoszlása az egyes tudományágak között: gazdaság és társadalomtudományok 37%, természettudományok 28%, műszaki tudományok 23%, biológia és orvostudomány 12%. Ennél az adatbázis egy részletesebb tartalmi megoszlását mutatja be a 3. táblázat, amelyben a legfontosabb tudományterületek aránya az 1999. decemberi adatokat tükrözi.

A bibliográfiai rekordokban tárolt szürke irodalom dokumentumtípusait tekintve a SIGLE gyűjtőkörébe tartoznak a kutatási és műszaki jelentések, doktori disszertációk és értekezések, konferencia anyagok, piackutatási anyagok, műszaki szabályozások, bibliográfiák, vitaanyagok és így tovább. Az adatbázisban legnagyobb számban a kutatási és műszaki jelentések képviseltetik magukat, arányuk mintegy 55%. Második helyen a doktori disszertációk szerepelnek 34%-kal, és a mara-

dék 11%-on osztozik az összes többi szürke dokumentumtípus megközelítően egyenlő arányokat képviselve.

A bibliográfiai rekordok keletkezési helyét vizsgálva megállapítható, hogy az adatbázisban az összes rekordmennyiség felét a londoni központ, azaz a British Libraryn keresztül érkezett rekordok foglalják el. A rekordok másik felének jelentős többsége, több mint 40% az Európai Unió tagállamaiban keletkezett, és a fennmaradó, összesen nem egészen 10%-nyi részesedést tudhat magáénak a többi európai ország (lásd 2. táblázat).

Nagy-Britannia és Írország	UK	50,4%
Németország	DE	25,8%
Franciaország	FR	10,1%
Hollandia	NL	5,5%
Olaszország	IT	2,6%
Oroszország	RU	2,5%
Európai Unió	EU	1,3%
Spanyolország	ES	0,9%
Belgium	BE	0,8%
Egyéb	Egyéb	0,1%

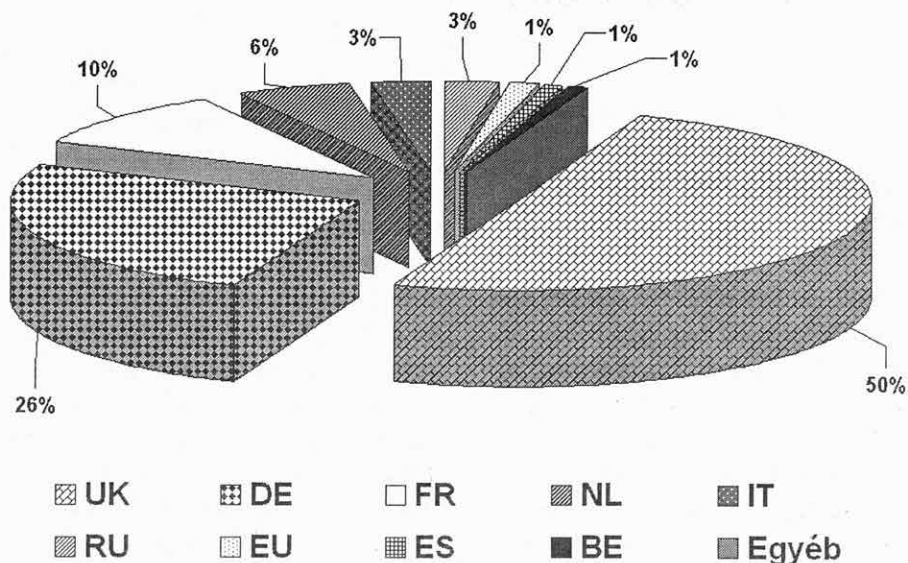
2. táblázat

A SIGLE adatbázis rekordjainak megoszlása a rekordok származási helye szerint (1999. decemberi adatok alapján)

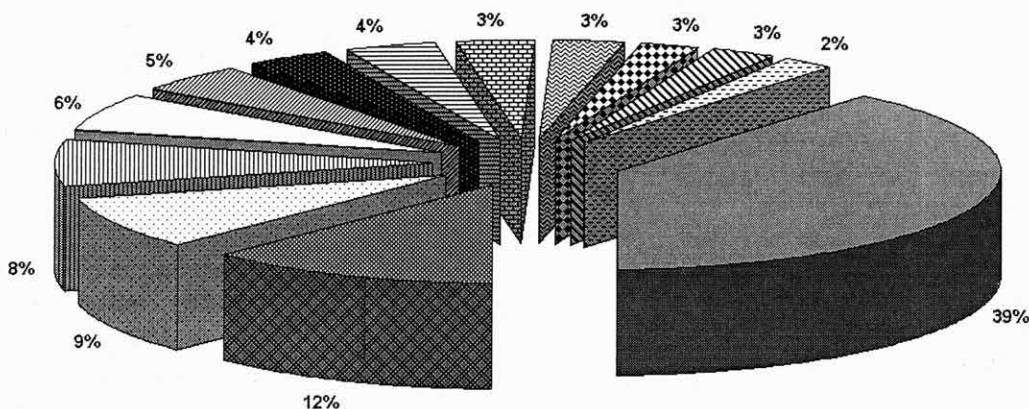
Anyagtudomány	19 016	2,89%
Biológia, orvostudomány	81 269	12,35%
Elektronika, elektrotechnika, informatika	39 479	6,00%
Energiahordozók	24407	3,71%
Fizika	57 823	8,79%
Geológia	30 597	4,65%
Kémia	25 089	3,81%
Környezetvédelem, környezetszennyezés	17 668	2,68%
Matematika	22 775	3,46%
Mezőgazdaság, növény- és állattenyésztés	17 044	2,59%
Műszaki tudományok, Gépészet, gépipar	50 785	7,72%
Társadalomtudományok, pszichológia, közgazdaság	256 657	39,00%
Egyéb	15 533	2,36%

3. táblázat

A SIGLE rekordok megoszlása az egyes tudományterületek között (1999. decemberi adatok szerint)

☒ A szürke irodalom szolgáltatása az interneten ☒

■ Társadalomtudományok, pszichológia, közgazdaság	■ Biológia, orvostudomány
□ Fizika	▨ Műszaki tudományok, gépészet, gépipar
□ Elektronika, elektrotechnika, informatika	▨ Geológia
■ Kémia	▨ Energiahordozók
▨ Matematika	▨ Anyagtudomány
▨ Környezetvédelem, környezetszennyezés	▨ Mezőgazdaság, növény- és állattenyésztés
□ Egyéb	

Az adatbázisban szereplő szürke dokumentumok időbeli kiterjedése: 1976-tól egészen napjainkig.

A SIGLE jelenleg magában foglalja a német szürke irodalom nemzeti adatbázisát, az FTN adatbázist is. Az FTN a Németországban végzett illetve jelenleg folyó tudományos és műszaki kutatásokról készült beszámolók, kutatási jelentések bibliográfiai rekordjait tartalmazta. Most ezek a rekordok a SIGLE adatbázist gazdagítják, és ezen kívül nyomtatott folyóiratban is megjelennek (*Forschungsberichte aus Naturwissenschaft und Technik/Reports in the Fields of Science and Technology*).

A SIGLE a tudományos szürke irodalomra fókuszál tudományterülettől függetlenül, értékes információt szolgáltatva az európai kutatások eredményeiről és módszereiről kiegészítve ezzel az adott tudományterületen hozzáférhető tárgyspecifikus adatbázisokat.

AEROSPACE	- légtér, légügy, repüléstan
BIOSIS	- élettudományok, gyógyszeratan
CA	- mezőgazdaság, biotechnológia, analitikai kémia, szabadalmak, toxikológia, fizika, gyógyszeratan
COMPENDEX	- mérnöki tudományok, fizika

GEOREF	- építészet, épületszerkezettan, anyagtudomány, fizika
INSPEC	- matematika, informatika, fizika, mérnöki tudományok
MEDLINE	- élettudományok, gyógyszeratan

Az EAGLE táblázata (lásd 4. táblázat) áttekintést ad néhány specifikus adatbázis szürke irodalom tartalmáról összehasonlítva a SIGLE adatbázissal a megfelelő tudományterületek vonatkozásában. (A táblázatban közelítő számértékek szerepelnek.)

A szürke irodalom mennyisége a specifikus bibliográfiai adatbázisokban meglehetősen változó, és olykor meglehetősen szegényes. Ennek oka elsősorban a szürke dokumentumok beazonosításának és beszerzésének nehézségeiben rejlik, és ez azt is megmagyarázza miért lehetetlen hiánytalan összegyűjtésük. Azt is meg kell itt jegyezni, hogy a SIGLE adatbázis az EAGLE nemzetközi együttműködésének köszönhetően rendkívül nagy forrásbázisra támaszkodik, ennek eredményeként az európai szürke irodalom magas szintű felfogóképességével rendelkezik.

Adatbázis	Szürke irodalom a világban	Szürke irodalom a SIGLE országokban		SIGLE rekordok mennyisége ezeken a tudományterületeken (Megjelenés éve > 1989)
		(Megjelenés éve > 1989)		
MEDLINE	600	100	16,7%	17.000
BIOSIS	1.200	200	16,7%	32.000
INSPEC	42.500	4.000	9,4%	37.000
COMPENDEX	15.000	150	1,0%	42.000
AEROSPACE	580.000	8.000	1,4%	10.000
GEOREF	120.000	500	0,4%	16.000
CA	290.000	20.000	6,9%	35.000

4. táblázat

A szürke irodalom aránya a tárgyspecifikus adatbázisokban

A SIGLE rekordok felépítése

A nemzeti központok egységes szerkezetű input rekordokat szolgáltatnak az adatbázisnak. A *SIGLE Manual* tartalmazza és foglalja össze mindazokat a szabványokat, szabályzatokat, formátumokat, kódokat és egyéb segédeszközöket, amelyek alkalmazásán és betartásán nyugszik a rendszer. Az ötkötetes kézikönyv 1991 és 1999 között készült el.

SIGLE – 1 Katalogizálási szabályok 4. kiad. 1997.

SIGLE – 2 Osztályozási kódok 4. kiad. 1998.

SIGLE – 3 Műszaki előírások 4. kiad. 1997.

SIGLE – 4 Segédlet a testületi nevek egységesítéséhez 3. kiad. 1991.

SIGLE – 5 Téma analízis 1. kiad. 1999. jún.

A SIGLE rekordformátuma és katalogizálási szabályzatai az *Energy Technology Data Exchange (ETDE)* és az *International Nuclear Information System (INIS)* fejlesztéséhez kapcsolódnak. Az előb-

bi az *International Energy Agency (IEA)* információs programja, a második pedig az *International Atomic Energy Agency (IAEA)* által létrehozott nemzetközi információs rendszer. A SIGLE osztályozási rendszere pedig az amerikai *COSATI (Federal Council for Science and Technology, Committee on Scientific and Technical Information)* fejlesztése, amelyet később a SIGLE erőteljesen revideált, módosított és kibővített a különféle tudományterületek új tudományos eredményeinek megfelelően.

Az EAGLE kiemelt céljai közé tartozik a nemzeti központok támogatása input rekordjaik elkészítésében. Ezért az EAGLE átvette és alkalmazza az INIS által kifejlesztett *FIBRE (Friendly Input of Bibliographic Records)* szoftvert, amelyet tagjai számára is hozzáférhetővé tett.

A SIGLE rekordokban a következő információk állnak rendelkezésre. Minden rekord tartalmazza az eredeti dokumentum bibliográfiai adatait: címadatok (angolul és/vagy eredeti nyelven), szerzőség, kutatóintézet vagy oktatási intézmény megnevezése, a létrehozás dátuma, dokumentumtípus, oldalszám, a dokumentum nyelve.

A dokumentumok tartalmi feltárására a SIGLE alfa-numerikus tárgykódokat használ. Ezen kívül a rekordok többségében találunk kulcsszavakat, valamint angol és/vagy eredeti nyelvű tartalmi összefoglalást (absztraktot), amelyek további segítséget jelentenek a tartalom mélyebb megközelítésében, és segíthetnek később a találatok relevancia vizsgálatánál.

Mező-kód	Megnevezés	Keres-hető	Megje-lenít-hető	Megjegyzés az adatmezőről
AB	Abstract	+	+	A rekordok 1997-től kezdődően tartalmazhatnak rövid tartalmi összefoglalókat. Az angol nyelvű absztrakt szavai és kifejezései kereshetőek.
AD	Academic Degree	+	+	Az adatmező a szerző tudományos fokozatát azonosítja.
AI	Abstract Indicator	+		Kétértékű adatmező. A mező értéke y(es), ha a rekordban szerepel absztrakt, n(o) az értéke, amennyiben nincs a rekordban absztrakt. Nem megjeleníthető adatmező, csak a keresésben játszik szerepet.
AO	Abstract (Other Language)	+	+	1997-től kezdődően tartalmazhatnak ugyancsak a rekordok nem angol nyelvű tartalmi összefoglalókat.
AU	Author(s)	+	+	Szerző(k).
AV	Availability	+	+	Elérhetőség. Az adatmezőben a dokumentumot szolgáltató SIGLE nemzeti központ országkódja szerepel.
CB	Collaboration	+	+	Közreműködő(k).
CD	Conference Details	+	+	Az adatmező a konferencia ill. rendezvény nevét, a rendezés helyét és idejét stb. tartalmazza.
CN	Control Number	+	+	A rekord hívószáma.
CS	Corporate Source	+	+	Testület.
DE	Descriptors	+	+	Deszkriptor(ok). Minden rekordban találunk egy (maximum három) elsődleges deszkriptort és/vagy másodlagos deszkriptor(oka)t. A mezőben szerepel a deszkriptorok megnevezése és a kódja is.
DP	Date of Publication		+	Részletes dátummegjelölés, akár hónap, napra lebontva. Nem kereshető mező. Ha a megjelenés ideje szerint szeretnénk válogatni a rekordok között, akkor a megjelenés éve (PY) mezőben kell keresnünk
DT	Document Type	+	+	Dokumentumtípus. Keresésnél használhatjuk a következő dokumentumtípus megjelöléseket, vagy az azoknak megfelelő egykarakteres betűkódokat: I vegyes U disszertáció K konferencia anyag V számítógép program, dokumentáció N numerikus adatok W szabvány R jelentés, beszámoló Z bibliográfia T fordítás
ED	Edition		+	Kiadásjelzés. Nem kereshető mező.
FO	Funding Organization	+	+	Csak azokban a rekordokban szerepel, amelyeket 1995. januárja után adtak hozzá az adatbázishoz. Az adatmező azonosítja a dokumentumban ismertetett kutatómunkát támogató és/vagy felügyelő szervezetet, szervezeteket.
IB	ISBN	+	+	1997-től létezik az adatmező. Korábban a dokumentum ISBN számát az ISSN (IS) mező tartalmazta.
IS	ISSN	+	+	

Mező- kód	Megnevezés	Keres- hető	Megje- lenít- hető	Megjegyzés az adatmezőről
LA	Language	+	+	Az eredeti dokumentum nyelve.
LS	Language of Summary	+	+	Az adatmező felsorolja azokat a nyelveket, amely nyelveken a rekord tartalmi összefoglalót, azaz absztraktot tartalmaz.
NC	National Centre	+	+	Az adatmező segítségével visszakereshetjük az egy-egy nemzeti központ által szolgáltatott szürke dokumentumok rekordjait. A keresésnél használható a teljes országnév, vagy az ország kétkarakteres kódja (lásd 1. táblázat). Megjegyzés: nem használható a kód szerinti keresés Belgium (BE) és Olaszország (IT) esetében, ugyanis a be és az it angol szavak az adatbázis stoplistáján szerepelnek.
NT	Notes	+	+	Megjegyzés. Kiegészítő információk a dokumentumról.
OT	Original Title	+	+	Amennyiben a dokumentum nem angol nyelvű, az OT mező tartalmazza a dokumentum eredeti nyelvű címét, amely kereshető.
PB	Publisher	+	+	Az adatmező tartalmazza a kiadó nevét és a megjelenés helyét.
PC	Project/Contract Number	+	+	Projekt/szerződés száma.
PN	Pagination		+	Oldalszám.
PY	Publication Year	+	+	Megjelenés éve.
RN	Report Number(s)	+	+	A kutatási jelentések egyedi azonosítója, amely rendszerint a közreadó testület nevének rövidítéséből és egy folyószámból áll.
SE	Series	+	+	Ha a dokumentum sorozat tagja, az SE adatmező tartalmazza a sorozati adatokat és az ISSN számot.
TA	Title Augmentation	+	+	A címben szereplő szavak és kifejezések szinonimáit/szinonim kifejezéseit tartalmazza.
TI	Title	+	+	A dokumentum címe. Ha a dokumentum nem angol nyelvű, akkor az eredeti cím angol nyelvű fordítását tartalmazza.
TO	Topics	+		Az adatmező használatával lehetőségünk nyílik arra, hogy párhuzamos keresést végezzünk a DE és a TA mezőkben a dokumentum tárgya szerint. Amennyiben külön csak a DE mezőre, vagy külön csak a TA mezőre fogalmazzuk meg a keresőkérdésünket, akkor az első esetben csak a deskriptorok, illetve a második esetben pedig csak a kulcsszavak között kereshetünk.

5. táblázat
A SIGLE rekordok adattartalma (CD-ROM)

A dokumentumok tárgyi feltárásának tehát a következő három eszköze áll rendelkezésre a SIGLE rekordokban:

- ☉ az osztályozási kódok, amelyeket kötelezően tartalmaz minden egyes rekord,
- ☉ a tartalmi kivonatok (absztraktok), amelyek előfordulása opcionális, 1997-től tartalmazhatnak a rekordok rövid tartalmi összefoglalókat,
- ☉ a nem kontrollált tárgyszavak/kulcsszavak, amelyek angol nyelvű főcím esetén opcionálisak, egyébként pedig kötelezőek, és a keresés finomítására szolgálnak.

A SIGLE osztályozási rendszere 22 főtárgyszót különböztet meg, amelyek összesen további 246 altárgyszóra oszlanak az egyes tudományterületeknek megfelelően. A főtárgyszavakat numerikus, az altárgyszavakat alfanumerikus jelzetek reprezentálják a rekordokban. Ennek megfelelően a főtárgyszavaknak egy-egy kétkarakteres szám felel meg a 01-22 intervallumból, az altárgyszavak kódolt megjelenítése pedig a főtárgyszavak numerikus kódjához illesztett egykarakteres betűkóddal történik.

A rekordok többségében a tartalmi feltárára két jelzetet találunk, de maximum hármat használnak a tárgyi megközelítésre. Ezek az osztályozási kódok a DE (Descriptors) vagy a CC (Classification Code) mezőben jelennek meg, és használatuknak köszönhetően jelentősen megnövekszenek a keresés lehetőségei.

A rekordok fontos jellemzője még, hogy tájékoztatnak a dokumentumok elérhetőségéről a lelőhelyinformációk megadásával. A fizikai elérhetőséget az AV (Availability) vagy az NC (National Centre) adatmezőből tudhatjuk meg, amely minden bibliográfiai rekord elmaradhatatlan része.

A bibliográfiai rekordok adattartalmáról részletesebb információt szolgáltat az 5. táblázat. Az adatmezők megnevezésén, használatán és az alkalmazott mezőkódokon kívül a különféle adatmezők keresésben és megjelenítésben betöltött szerepéről is tájékozódhatunk a táblázat segítségével. Fontos felhívni a figyelmet arra, hogy a választott adatbázis-szolgáltatótól függően a megjelenítési formátumok között néhány adatmező megnevezésében, illetve néhány adatmező használatában eltérések mutathatók (lásd 6. táblázat).

Mező-kód	Megnevezés	Keres-hető	Megje-lenít-hető	Megjegyzés az adatmezőről
AO	Abstract (Other Language)		+	Csak az angol nyelvű absztrakt szavai és kifejezései kereshetőek.
AN	Accession Number	+	+	Adattartalma és használata megegyezik a CD-ROM-on elérhető SIGLE rekordok CN adatmezőjével.
CC / CCEN	Classification Code in English	+	+	Osztályozási kódok angol nyelven. Adattartalma megegyezik a DE adatmezővel.
CCDE	Classification Code in German	+	+	Osztályozási kódok német nyelven. A CC mező fordítása német nyelvre.
CCFR	Classification Code in French	+	+	Osztályozási kódok francia nyelven. A CC mező fordítása francia nyelvre.
CY	Country of Publication	+	+	Adattartalma és használata megegyezik a CD-ROM-on elérhető SIGLE rekordok NC adatmezőjével.

Mező-kód	Megnevezés	Keres-hető	Megje-lenít-hető	Megjegyzés az adatmezőről
ED	Entry Date		+	A bekerülés dátuma év, hónap, nap bontásban.
MD	Meeting Date	+	+	A konferencia rendezési dátuma év, hónap, nap bontásban.
MY	Meeting Year	+	+	A konferencia rendezésének éve.
NC	Number of Contract	+	+	Adattartalma és használata megegyezik a CD-ROM-on elérhető SIGLE rekordok PC adatmezőjével.
NR	Number of Report	+	+	Adattartalma és használata megegyezik a CD-ROM-on elérhető SIGLE rekordok RN adatmezőjével.
SO	Source	+	+	A forrás adatmezőben jelennek meg és itt kereshetők: a sorozati cím, az ISBN, az ISSN, a kiadó, a konferencia adatok, a megjelenés éve.
ST	Supplementary Term	+	+	Kiegészítő nem kontrollált angol nyelvű tárgyszavak.

6. táblázat

A SIGLE rekordok adattartalma (STN) – csak az adatmezőket ill. adatmező-használatot érintő eltérések szerepelnek a táblázatban

Bibliográfiai rekord (CD-ROM):

TI Visual display units - possible hazards to health. An overview of the literature
ED 1. ed.
AU Denning, -J.V.
CS Denning, (J.V.), Dorking (GB) (32809M)
DP Mar 1986
PN 50 p.
NT Published in association with London School of Hygiene and Tropical Medicine, Dept. Of Occupational Health
IS ISBN 0-948944-01-3
AV Available from British Library Document Supply Centre-DSC: q89/06325 (Visual)
DT I-Miscellaneous
DE Primary:
 06J-Industrial-or-occupational-medicine;
 Secondary: 09G-Computer-hardware; 05C-Ergonomics-and-human-machine-relations
TA Health hazards of VDUs
CN GB8975732
NC GB United-Kingdom
PY 1986

Bibliográfiai rekord (STN):

TI Investigation of uranium and thorium migration as a natural analogue of radionuclide transport in the cap rock of a radwaste repository. Untersuchung der Uran-Thorium-Mobilisation als natuerliches Analogon fuer den Radionuklidtransport im Deckgebirge eines Endlagers fuer radioaktive Abfaelle.
AU Brassler, T.; Brewitz, W.; Gies, H.; Noseck, U.; Pohl; Schoenwiese, D.
CS Gesellschaft fuer Anlagen- und Reaktorsicherheit mbH (GRS), Garching (DE) Funding Organization: Bundesministerium fuer Bildung, Wissenschaft, Forschung und Technologie, Bonn (DE)
NC BMBF 02E8926
NR GRS-A-2652
SO Jul 1998. 243 p. Availability: Available from TIB Hannover: RN 7660 (2652).
DT Report
CY Germany, Federal Republic of

LA German

AB Uranium and thorium deposits, especially those in the environment of sedimentary rocks, may serve under defined conditions as natural analogues for experimentally assessing the radionuclide migration in the younger geological formations being the actually targeted sites for a radwaste repository. Research work in such natural analogues may ... Abstract in original language: Uran- und Thorium-Lagerstaetten, speziell in der Umgebung sedimentaerer Gesteine, koennen unter bestimmten Randbedingungen als natuerliche Analoga fuer die Radionuklidmigration in den juengeren, die eigentliche Endlagerformation abdeckenden Gesteinen herangezogen werden. Mit der Untersuchung solcher Vorkommen koennen ...

CC *03E Radioactive pollution and control, nuclear waste (1990-) 10E Fission fuels

ST RADIOACTIVE WASTE DISPOSAL; SAFETY ANALYSIS; NATURAL ANALOGUE; UNDERGROUND DISPOSAL; SALT CAVERNS; RADIONUCLIDE MIGRATION; URANIUM DEPOSITS; THORIUM DEPOSITS

www: <http://www.fiz-karlsruhe.de>

e-mail: hlpdesk@fiz-karlsruhe.de

tel.: +49 (0) 7247 / 808-555

Az Európai Közösség tagországaiból a használók a Blaise-en és az STN Internationalen keresztül, az EU-n kívüli használók pedig egyedül az STN Internationalen keresztül, a karlsruhei Fachinformationzentrum szolgáltatásában tudnak on-line módon hozzáférni az adatbázishoz. Magyarországról tehát az STN Internationalhez kapcsolódhatunk.

Az STN (Scientific and Technical Information Network) a tudományos és műszaki információk hálózata. Az STN International teljes körű on-line szolgáltatás, amelyet közösen működtet a Chemical Abstract Service (CAS) Észak-Amerikában, a Japan Science and Technology Corporation (JST) Ázsiában és a németországi FIZ-Karlsruhe Európában. Az említett együttműködő partnerek maguk is állítanak elő tudományos és műszaki adatbázisokat, amelyek az STN termékein keresztül férhetőek hozzá. Ezen kívül az STN szerződésben áll más adatbázis-szolgáltatókkal is, így a két-száz vezető tudományos és műszaki adatbázis elérhető és kereshető az STN-en keresztül. Az STN-ben lehetőségünk van a különböző adatbázisokban történő egyidejű párhuzamos keresésre. A keresés során sok esetben szükség is van a SIGLE kombinálására más adatbázisokkal, mivel a bibliográfiai adatbázisok többsége nem vagy nem jelentős mértékben tartalmaz szürke dokumentumokat.

A SIGLE adatbázis elérése CD-ROM-on a SilverPlatter szolgáltatótól:

SilverPlatter Information Ltd

www: <http://www.silverplatter.com/catalog/sigl.htm>

tel.: +44 (0) 181 995 8242

fax: +44 (0) 181 995 5159

Mint egyetlen multidiszciplináris forrása az Európában keletkezett szürke információknak, a SIGLE szolgáltatja mindazokat a dokumentumokat, amelyek a különféle oktatási és kutatási intézmények, szervezetek ezreiben születtek. A szürke irodalom SIGLE adatbázisban történő közzététele előmozdít-

A SIGLE adatbázis elérése

A SIGLE adatbázis elérhető on-line a Blaise és az STN-International európai adatbázis-szolgáltató központokon keresztül, illetve CD-ROM-on a SilverPlatter szolgáltatótól. A SIGLE nyomtatott formában nem elérhető.

Blaise Information Services

The British Library National Bibliographic Service

Boston Spa Wetherby, LS23 7BQ

www: <http://www.bl.uk>

e-mail: blaiseline-helpdesk@bl.uk

tel.: +44 (0) 1937 546430

STN International

PO Box 2465 D-W-7500 Karlsruhe

ja ezeknek a dokumentumoknak a megismerését, hasznosítását és hozzáférhetőségét világszerte, valamint lehetőséget nyújt arra, hogy felhívja figyelmünket más szervezetekre, akik hasonló területen dolgoznak és kutatnak, mint mi.

A szürke irodalmat előállító intézmények támogatják és biztosítják a szürke dokumentumok szolgáltatását nemzeti SIGLE központjaikon keresztül.

Valamennyi dokumentum, amelynek bibliográfiai rekordja a SIGLE adatbázisban szerepel, hozzáférhető legalább azon a nemzeti központon keresztül, amely az adott bibliográfiai rekordot az adatbázis számára inputként szolgáltatta. A lelőhely-információkat az AV és az NC adatmezőkből tudhatjuk meg. Az AV mező részletes adatokat tartalmaz a hozzáférés módjáról, az NC mező pedig a dokumentumot szolgáltató nemzeti központ országát adja meg, amennyiben az AV mező nem elérhető a rekordban.

A keresett dokumentum bibliográfiai rekordjának megtalálása után kérésünket, azaz dokumentum-rendelésünket közvetlenül annak a nemzeti központnak kell elküldenünk, amelyet az AV, illetve NC mezőből megismertünk. A kért dokumentum fénymásolt vagy elektronikus formában a nemzetközi és nemzeti könyvtárközi kölcsönzési hálózatokon keresztül áll majd a rendelkezésünkre.

A dokumentumok könnyebb azonosíthatósága érdekében rendszerint a nemzeti központok a megrendeléseknél kérik a rekord hívószámának feltüntetését, hiszen ez már tartalmazza a nemzeti központ azonosítását is egyben.

Röviden az árakról. Egységes árképzési módszerekről a szolgáltatások vagy a dokumentumrendelés igénybevételekor nem beszélhetünk. A SIGLE adatbázisban történő keresésnek és a találatok megjelenítésének output formátumokhoz kötődő költségeit az adatbázis-szolgáltatók határozzák meg. A megtalált releváns szürke dokumentumok rendelésének feltételeit és az árait pedig a nemzeti központok állapítják meg.

Magyarország részvétele a SIGLE programban

Magyarország a Budapesti Műszaki Egyetem Központi Könyvtárán, mint nemzeti központon keresztül vesz részt a SIGLE programban. A könyvtár munkatársától, *Körmendy Edittől* megtudtam, hogy BME könyvtára 1997-től kezdődően küld rekordokat a SIGLE adatbázisba, amelyek kizárólag a műszaki egyetemen védett disszertációkról készülnek, mint szürke dokumentumokról. A mai napig 728 rekord képviseli Magyarországot a SIGLE adatbázisban, amelyeket a WinFIBRE 2.0 szoftverrel készítették.

A könyvtár a nemzeti szürke irodalmat teljesen esetlegesen gyűjti, kivéve a már említett disszertációkat. Hazánkban eddig nem alakult ki semmiféle együttműködés vagy együttműködési hálózat, amely a nemzetközi SIGLE program égisze alatt a magyar szürke dokumentumok célzott gyűjtésére, beszerzésére, feldolgozására és szolgáltatására szerveződött volna. Mindez azt jelenti, hogy a műszaki egyetem jelenleg egyedül végzi ezt a munkát, más intézménytől egyelőre segítséget nem kap.

A magyar szürke dokumentumok szolgáltatását tekintve a BME Központi Könyvtára ugyanolyan felteteleket alkalmaz, mint állománya többi részére, beleértve a szolgáltatások árait is.

Sajnos, jelenleg a könyvtár anyagi okokból a SIGLE programból való kilépését fontolgatja. Ennek legfontosabb indokaként a szűkös pályázati támogatások említhetőek, amelyekből a könyvtár a munkadíjakat és az egyéb költségeket fedezi, illetve fedezné.

További információk a SIGLE-ről:

EAGLE honlapja: <http://www.kb.nl/infolev/>

SIGLE osztályozási rendszer:

<http://www.fiz-karlsruhe.de/stn/Databases/confclas.html>

EAGLE Secretariat

P. O. Box 90407

2509 LK Den Haag

wessels@konbib.nl